

תלמיד: אילו לא היו ממליכים מלך, האם לא היו ישראל גולים מארצם?

המחנך: על זאת לא נוכל לענות. היו קילקולים רבים שגרמו לגלות. שמואל מדבר בעיקר על מה שיוכל לקרות בעתיד הקרוב. יתכן כי זכרו ישראל יפה את אזהרת שמואל ונזהרו מאד. התקופה הראשונה של המלכות היתה טובה מאד. רבים מן הקילקולים בעתיד מקורם היה במלכים, אולם אפשר כי אף בלעדם לא היה המצב טוב יותר.

פרק יג נושא ראשון: פסוקים א-ט

מדוע הרגו את נציב פלישתים?

המחנך: היה לכם לקרוא שמונה פסוקים בפרק יג. אתן לכן עוד רגעים אחדים של קריאה דמומה בכיתה ואני רוצה לשמוע מה הן השאלות שהתעוררו אצלכם בקריאת פסוקים אלו, שבהם נכתב בקיצור על התחלת מאורע גדול.

תלמיד: אני לא מבין מה פתאום היה נציב פלישתים בישראל, הלא היה להם מלך, הם נלחמו בפלישתים והיו עצמאיים. לשאול אף היה צבא.

המחנך מכאן אנו למדים, כי אף כי הוכו הפלישתים ופחדו להפריע לחיי ישראל, בכל זאת עדיין היו במקומות שונים חיילים פלישתיים עם נציבים. ישראל לא עשו כלום נגדם, כי לא חפצו לעורר סיכסוכים חדשים.

תלמידים: אם כן איך זה הורג יונתן את נציב פלישתים. האם אין הוא יודע כי זה יביא למלחמה.

המחנך: זו שאלה טובה מאד ואין עליה תשובה בספר. אנו צריכים לנסות לענות בעצמנו על שאלה זו. אני חפץ לשמוע מה יש לכם לומר בדבר זה.

תלמידים מעלים דעות שונות: מהם אומרים שעשה כן בהסכמת שאול, שהחליט לגרש את הפלישתים מן הארץ וניסה ראשית כל להרוג את הנציב. הוא היה אף מוכן להילחם באם יהיה צורך וחיפש סיבה לכך. מהם אומרים כי אולי רק במקרה הסתכסך יונתן עם נציב פלישתים והרגו באין ברירה. אחרים מביעים דעה כי באמת היה הדבר לא נכון והיה תוצאה של גאווה מלכותית שלא בזמנה.

המחנך יסכם: למדנו לפני כן כי שמואל אמר לשאול: "עשה לך אשר תמצא ידך", אולם לא אמר זאת ליונתן. אף לשאול יעץ שלפעמים ייפגש אתו וישאל בעצתו. בודאי צריך היה לשאול בדעת שמואל אם כדאי להרוג את נציב פלישתים. היה אף בית דין גדול בישראל

והיה צורך לשאול את זקני העם האלה. כאשר שמע שמואל על מה שקרה בודאי הצטער מאד. על כן לא מיהר לבוא.

תלמידים: בכל זאת צריך היה לבא מיד ולא להשאיר את שאול שבעה ימים ללא עצה. הלא ידע כי העם בסכנה ורבים בורחים מן הערים לשדות ומן הארץ לעבר הירדן. הלא בגלל ששמואל לא בא נפץ העם מעל שאול.

המחנך ואיזה עצה יכול היה שמואל ליתן לעם? תגידו שייעץ להם להילחם. אולם כפי שאתם רואים אספו הפלישתים צבא גדול מאד ובדרך הטבע לא היה בידי ישראל לעמוד נגדם. לא תמיד מתרחשים ניסים ואי אפשר להיות בטוח שיקרו. מה יכול היה שמואל לעשות? לא נשאר לו אלא להתפלל וזאת בודאי עשה. על כן לא בא. הוא המתין והמתין שמא יקבל איזה נבואה מה' מה לעשות.

העם הבין יפה למה שמואל לא בא. הם ידעו כי לדעת שמואל נעשה כאן משגה ואין עתה זכות ואפשרות להילחם בפלישתים. על כן נפץ העם וכל אחד חיפש לו מקום להיחבא.

אמנם יש כאן שאלה גדולה: להם הירשה שאול שהחיילים יברחו? האם כן נוהג שר צבא? מזה נראה כי בתחילה הודה אף הוא כי נעשתה שגיאה שלא יתקנו אותה על ידי מלחמה בשעה זו. על כן הירשה לעם לחפש להם הצלה בכוח עצמם.

אולם שמואל שהגיע ברגע האחרון לא הסכים למלחמה ועזב מיד לאחר שהוא בא.

פרק יג. פסוקים ט-טו

הנושא: לאיזה צד נוטה האהדה שלכם?

המחנך: למדנו פסוקים אלו, הסברנו אותם ועתה אבקש מכם להיות גלויי לב ולבדוק יפה, לצד מי היתה האהדה שלכם, כאשר קראתם את הפסוקים האלה. האם אתם לצד שמואל או שאול?

תלמידים: (הנסיון מוכיח כי הדעות תהיינה מחולקות. החלק הגדול הוא לצד שאול העושה כמיטב יכלתו ונגד שמואל על אשר לא בא במשך שבעת הימים ואף כאשר בא בסופם, אינו מעודד את המלך הנבוך, אלא כועס עליו. רק מיעוט נעמד לצד הנביא. בוויכוחים שהתקיימו בשיעורים למורים בנושא זה נתגלה כי אף בין המורים המצב הוא דומה. להלן הדברים מכוונים להוכיח את המובן מאליו שהנביא צדק, שהרי ההשגחה היתה לצידו בכל מהלך העניינים ונימוקיו היו יסודיים ביותר. להלן נמסור דברים שנשמעו למעשה בכיתות שבהם נעשה הנסיון.)

תלמיד אחד: אני לא מבין את שמואל. למה לא שלח להודיע שבודאי יבוא. למה השאיר את שאול והעם בצפיה.

תלמיד שני: ומה יכול היה לומר לו, הלא למדנו כי המרד נגד הפלישתים היה בלתי מוכן. בכל אופן לא שאלו את שמואל אם למרוד או לא. שמעתי פעם אימרה: מי שבישל דייסה לא טובה צריך הוא בעצמו לאכול אותה ואל יציע אותה לאחרים.

תלמיד שלישי: אולם שמואל היה נביא גדול וזקן וצריך היה לרחם על המלך הצעיר.

תלמיד רביעי: הוא לא היה כל כך צעיר. למדנו שהיה כבן חמישים ואף שמואל היה בגיל זה. המחנך לדעתי צדק התלמיד הרביעי, רחמים הם דבר מתאים ביחס לאנשים פשוטים ובשעת שלום. בעת מלחמה ובענייני מלחמה, נחוצה תקיפות גדולה. שאול ניצח מהר וקל במלחמה אחת, בודאי השתתף בה אף יונתן. עתה נדמה היה כי אפשר להמשיך במלחמות ולהצליח. מלכים רבים בעולם חשבו ככה והסתבכו במלחמות בלי סוף עד שנכשלו. היה צורך ללמד למלך ישראל בדור זה ובדורות הבאים כי לא זו הדרך, אף בזמן שנלחמים לטובת העם. שמואל אל בא אולי שלח להודיע כי אין לו בינתיים בגלל מה לבוא ואולי לא שלח שום שליחים, כי לא היה לו מה לומר. הוא ידע בכוח נבואתו כי במלחמת כוח לא יצליחו הפעם. ה' לא יסייע לישראל במלחמה זו. אם כן מה לעשות? בודאי התפלל שמואל אל ה' להצלת ישראל, אולם כנראה לא קיבל שום תשובה. באין ברירה החליט לבא, אף כי לא היתה כל תשובה בפיו.

התלמיד: א"כ למה דיבר בכעס. הלא יכול היה לדבר בנחת ולחזק את ידי המלך.

המחנך אין כל ספק כי מה ששמואל אמר לשאול היה ברוח קדשו. לא רק שאין לבוא בטענה לא שמואל, אלא יש ללמוד ממנו כיצד לנהוג במקרים דומים. נתבונן יפה בפסוקים.

המחנך מציע לאחד התלמידים לקרוא לאיטו פסוק טו ולבארו.

התלמיד: קורא ומבאר את המלים כפשוטם.

המחנך שואל: לשם מה הקריב קרבנות אלה.

יתכן כי התלמידים לא יצליחו לענות והמחנך יסביר כי הקרבנות הוכנו בהתאם למה שהוסכם בעת שנמשח שאול למלך, כי בעת הפגישה יקריבו קרבנות (לעיל יח וראה המבואר שם). מאחר ששאול היה עתה כבטוח ששמואל לא יבוא, לא רצה שהבהמות המוקדשות יאבדו בעת המלחמה שעמדה לפרוץ וכן רצה להתפלל לה' בעת הקרבת הקרבן, כמוש אמר לשמואל בדבריו התובים בפסוקים יא-יב.

לאחר מכן יכתוב המחנך על הלוח באותיות גדולות את השאלה דלהלן שהיא נחוצה ביותר להבנת העניין:

ומה עמד שאול לעשות לאחר הקרבת הקרבנות?

תלמידים: לצאת למלחמה שמא יעשה לו ה' נס ויציל את ישראל.

המחנך: אפשר שחשב כן, כמו שיונתן עשה אחר כך. אולם יתכן כי כוונתו היתה כמו שמפרש מצודת דוד שביקש רק להיות מוכן למקרה שהפלישתים יתחילו להילחם. אולם הוא עצמו לא העלה בדעתו להתחיל במלחמה במעט האנשים שאתו (רלב"ג מפרש שקיווה ששיג נבואה על ידי הקרבת הקרבנות כדי שידע מה לעשות).

בזה זילזל בנביא לנגד עיני כל ישראל שידעו כי ציוה שמואל לחכות לו שבעה ימים. קשה לומר בדיוק מה באמת חשב שואל ומה אמר לעם, שבודיא תמה למה אין המלך מוסיף לחכות. יתכן כי לא אמר יותר ממה שאמר לשמואל, אולם היה ברור כי הוא סבור שאין לסמוך על דברי הנביא. זה הוא דבר מסוכן מאד. בדבר זה נכשלו לאחר מכן ישראל כאשר לא שמעו בקול אליהו הנביא, ישעיה וירמיה ואחרים. זה היה מקור הכעס של שמואל. בשם ה' הודיע לו כי איש בעל דעות כאלה לא יוכל להמשיך להיות מלך.

תלמיד: אם זה ככה, למה באמת עשה זאת שאול?

המחנך: אף בשאלה זו התשובה. הלא כולכם אמרתם שהדבר היה מוזר ותמוה למה לא בא שמואל ולמה לא הודיע שום דבר. אמרנו שאף על פי כן צריך היה לחכות מתוך סבלנות רבה ומתוך אמונה רבה. אולם מפני שהיה שואל איש גדול וחשוב עד מאד ואף התנבא, נדמה היה לו כי יש לו לסמוך על מה שלבו אומר לו. וליבו אמר לו כי יש להיות מוכן למלחמה, כי יתכן כי איזו שהיא עיכוב אנושי רגיל עיכב את שמואל מלבוא. סוף סוף אף הנביא אינו אלא אדם ולא תמיד הוא במעלת נביא, היינו איש המדבר ומבין באופנים שלמעלה מן הטבע. זה אף נכון, אלא שבכל זאת חייב היה להיות סבלן אף מספק! הוא לא היה. העתיד הוכיח כי דבר זה לא היה מקרי אצל שאול. כך ינהג אף בעת המלחמה בעמלק. היתה לשאול שיטה בעניין זה. זאת אמר לו שמואל במפורש: קראו פסוק יג-יד.

זה דבר מצער מאד, אולם כך הוא היה.

המחנך יסכם: בכל אופן ראיתם כי התלמידים שהיו בתחילה לצדו של שאול שוב אינם יכולים לעשות כן עתה. אף הם יודו כי טוב יותר היה אילו שאול היה ממתין.